

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2020. gada 8. maijā

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Sanita Osipova, tiesneši Daiga Rezevska un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [...] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 72/2020),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt:

1.1. Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma (turpmāk – Sankciju likums) 2. panta pirmās daļas vārdus „arī šajā likumā noteiktajos gadījumos piemērojot Eiropas Savienības vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts noteiktās sankcijas” un 13. panta ceturrtās daļas 4. un 5. punktu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 2. pantam, 92. panta pirmajam teikumam un 105. pantam un spēkā neesošu attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju no 2019. gada 9. decembra;

1.2. Finanšu un kapitāla tirgus komisijas 2019. gada 29. janvāra noteikumu Nr. 13 “Sankciju riska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi” (turpmāk – noteikumi Nr. 13) 18. punktu par neatbilstošu Satversmes 2. pantam, 64. pantam, 92. panta pirmajam teikumam un 105. pantam un par spēkā neesošu attiecībā uz konstitucionālās sūdzības iesniedzēju no 2019. gada 9. decembra;

1.3. noteikumu Nr. 13 18.¹ un 18.³ punktu par neatbilstošu Satversmes 64. un 105. pantam un par spēkā neesošiem attiecībā uz konstitucionālās sūdzības iesniedzēju no 2019. gada 9. decembra.

2. Sankciju likuma 2. panta pirmā daļa noteic, ka likuma mērķis ir nodrošināt mieru, drošību un tiesiskumu atbilstoši Latvijas starptautiskajām saistībām un nacionālajām interesēm, ieviešot starptautiskās sankcijas, nosakot nacionālās sankcijas vai arī šajā likumā noteiktajos gadījumos piemērojot Eiropas Savienības vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts noteiktās sankcijas.

Savukārt Sankciju likuma 13. panta ceturtās daļas 4. un 5. punkts paredz, ka Finanšu un kapitāla tirgus komisija (turpmāk – Komisija) kā kompetentā institūcija:

„4) nosaka finanšu un kapitāla tirgus dalībniekiem kritērijus, pēc kādiem noteikt Eiropas Savienības vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts noteiktās sankcijas, kuras būtiski ietekmē finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku vai finanšu un kapitāla tirgus intereses;

5) nosaka finanšu un kapitāla tirgus dalībniekiem prasības attiecībā uz finanšu ierobežojumu piemērošanu, ja šie ierobežojumi izriet no tādām Eiropas Savienības vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts noteiktajām sankcijām, kuru ievērošana būtiski ietekmē finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku vai finanšu un kapitāla tirgus intereses.”

Noteikumu Nr. 13 18. punkts noteic: piemērojot Eiropas Savienības (turpmāk – ES) vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts sankcijās noteiktos finanšu ierobežojumus, iestāde izvērtē ar šiem ierobežojumiem saistītos riskus, tostarp juridiskos riskus, un paredz izvērtējumam atbilstošus ierobežojumus, tai skaitā nosaka, ka iestāde nesniedz pakalpojumus personai, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi, vai neizpilda darījumus, ja tajos iesaistītā puse ir persona, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi.

Noteikumu 18.¹ punkts paredz gadījumus, kad, atkāpjoties no šo noteikumu 18. punkta, iestāde var sniegt finanšu pakalpojumus personai, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi, ja ir saņemta Komisijas rakstveida atļauja finanšu darījumu izpildei un persona, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi, ir saistīta ar ES vai Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalsti un pakalpojumu saņemšana ir pamatoti nepieciešama un atbilstoša ES un Ziemeļatlantijas līguma organizācijas

dalībvalsts noteiktajam sankciju mērķim. Atbilstoši noteikumu Nr. 13 18.³ punktam šo izņēmumu piemērošanai Komisija var izdot vispārēju saskaņojumu, tostarp noteikt limitu pamatvajadzībām vai pamata saimnieciskajai darbībai raksturīgo izdevumu segšanai.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu kolēģija var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punktu, izskatot pieteikumu, Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Pieteikuma iesniedzējs jau ir vērsies Satversmes tiesā ar pieteikumu (numurs). Pieteikuma iesniedzējs šajā pieteikumā lūdza tiesu atzīt Sankciju likuma 2. panta pirmās daļas vārdus „arī šajā likumā noteiktajos gadījumos piemērojot Eiropas Savienības vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts noteiktās sankcijas” un 13. panta ceturtās daļas 4. un 5. punktu par neatbilstošu Satversmes 2. pantam, 92. panta pirmajam teikumam un 105. pantam. Satversmes tiesas 1. kolēģija 2020. gada 9. martā pieņēma lēmumu par atteikšanos ierosināt lietu pēc šā pieteikuma.

Kolēģijas 2020. gada 9. marta lēmumā tika konstatēts, ka apstrīdētās normas ir daļa no tiesiskā regulējuma, kas paredz citstarp Ziemeļatlantijas līguma

organizācijas dalībvalsts noteikto sankciju piemērošanu. Tomēr pašas par sevi tās neparedz konkrētu tiesisko seku iestāšanos personai, pret kuru šādas sankcijas noteiktas. Pieteikumā nav pamatots tas, ka tieši apstrīdēto normu neatbilstība Satversmes normām radītu Pieteikuma iesniedzējam Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumu.

Izskatāmajā pieteikumā ir papildināts prasījums un pamatojums tiesību aizskārumam. Tādējādi pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, un Satversmes tiesas kolēģijai no jauna ir jāpārbauda tā atbilstība Satversmes tiesas likuma prasībām.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei, bet saskaņā ar minētā panta 3. punktu – lietas par citu normatīvo aktu vai to daļu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām. Līdz ar to pieteikumā ietvertie prasījumi ir piekritīgi Satversmes tiesai.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona ir tiesīga iesniegt pieteikumu Satversmes tiesai tai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

7. Satversmes tiesas likuma 18. panta otrā daļa citstarp paredz, ka vairāku aktu apstrīdēšana vienā pieteikumā pieļaujama vienīgi gadījumos, kad tiek apstrīdēts normatīvais akts vai tā daļa un uz tā pamata izdotās zemāka juridiska spēka tiesību normas. Noteikumi Nr. 13 ir izdoti saskaņā ar Sankciju likuma 13. panta ceturtais daļas 3., 4. un 5. punktu. Tādējādi pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta otrās daļas prasībām.

8. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajai daļai persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt vienīgi viņai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā. Šā likuma 19.² panta sestās daļas 1. punkts prasa pamatot, ka ir aizskartas pieteikuma iesniedzējam Satversmē noteiktās

pamattiesības. Minētā norma ir skatāma kopsakarā ar šā likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu, atbilstoši kuram pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir noteiktas konkrētās pamattiesības, proti, apstrīdētā norma ietilpst konkrēto pamattiesību tvērumā; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē noteiktās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 23. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2016-02-01 5. punktu*).

8.1. No pieteikuma, tam pievienotajiem dokumentiem, kā arī Ārlietu ministrijas mājaslapā pieejamās informācijas izriet, ka (datums) Amerikas Savienoto Valstu Ārvalstu aktīvu kontroles birojs (turpmāk – Birojs) noteica sankcijas citstarp pret Pieteikuma iesniedzēju.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka (datums) viņam tika piemēroti finanšu ierobežojumi, proti, viņam esot liegta piekļuve norēķinu kontam (kredītiestāde), kurā tiekot ieskaitīta vecuma pensija, kā arī norēķinu kontiem citās kredītiestādēs. Atsaucoties uz plašsaziņas līdzekļos pieejamo informāciju, Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka vēlāk Komisija esot sniegusi finanšu un kapitāla tirgus dalībniekiem informāciju par Biroja noteikto sankciju pareizu un līdzsvarotu ieviešanu un citstarp norādījusi, ka Pieteikuma iesniedzējam ir tiesības uz pamatkontu un tiesības izmantot finanšu līdzekļus pamatvajadzību nodrošināšanai.

Ar (datums) vēstuli (kredītiestāde) informēja Pieteikuma iesniedzēju, ka tā ir veikusi risku novērtējumu un pieņēmusi lēmumu izbeigt darījumu tiesiskās attiecības ar viņu un slēgt visus uz viņa vārda atvērtos norēķinu kontus.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdēto normu piemērošanas rezultātā esot aizskartas Pieteikuma iesniedzējam Satversmes 105. pantā noteiktās tiesības uz īpašumu, jo viņam esot liegta iespēja piekļūt saviem norēķinu kontiem. Tā kā apstrīdētās normas neparedzot tiesas kontroli, kas ļautu novērst patvaļīgi noteiktu sankciju piemērošanu, esot aizskartas arī viņam Satversmes 92. panta pirmajā teikumā noteiktās pamattiesības.

8.2. Persona ir tiesīga vērsties Satversmes tiesā tikai tādā gadījumā, kad pastāv tieša saikne starp šīs personas pamattiesību aizskārums un pieteikumā apstrīdēto normu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-74-01 12. punktu*). Tas nozīmē, ka pieteikuma iesniedzējam ir pienākums

sniegt juridiskus argumentus citstarp par to, vai viņa pamattiesību aizskārumu rada tieši konkrētā apstrīdētā norma (sk. *Satversmes tiesas 2017. gada 21. novembra lēmuma par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 175/2017 6.1. punktu*).

Satversmes 92. panta pirmais teikums gadījumos, kad tiek skartas personas tiesības un likumiskās intereses, prasa nodrošināt personai tiesības vērsties tiesā vismaz minimālā apjomā (sk. *Satversmes tiesas 2017. gada 18. maija sprieduma lietā Nr. 2016-12-01 14.6. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētās Sankciju likuma un noteikumu Nr. 13 normas, ne arī kādas citas normas neparedzot iespēju sankciju subjektam apstrīdēt ES vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts noteikto sankciju piemērošanu Latvijā.

Kolēģija norāda, ka Sankciju likuma 2. panta pirmā daļa un 13. panta ceturtnā daļas 4. un 5. punkts, kā arī noteikumu Nr. 13 18. punkts veido tiesisko regulējumu, kas paredz citstarp Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts noteikto sankciju piemērošanu. Normas neparedz īpašu kārtību, kādā persona var apstrīdēt finanšu iestādes rīcību, ieviešot sankcijas, tomēr tās arī neliedz personai aizstāvēt savas tiesības civiltiesiskā kārtībā. Pieteikuma iesniedzējs nav pamatojis, ka šīs normas liegtu tiesai izvērtēt finanšu iestādes rīcību, piemērojot sankcijas privāttiesiskajās attiecībās starp finanšu iestādi un klientu, tādējādi ierobežojot Satversmes 92. pantā ietvertās tiesības uz pieeju tiesai.

Līdz ar to pieteikums šajā daļā neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta, 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

8.3. Pieteikuma iesniedzējs ir norādījis, ka apstrīdēto normu piemērošanas rezultātā esot aizskartas Pieteikuma iesniedzējam Satversmes 105. pantā ietvertās tiesības uz īpašumu, jo viņam esot ierobežotas tiesības rīkoties ar saviem finanšu līdzekļiem.

Līdz ar to pārbaudāms, vai pieteikums atbilst pārējām konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām.

9. Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrā daļa nosaka, ka konstitucionālo sūdzību var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt minētās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav. Savukārt

19.² panta sestās daļas 2. punkts prasa pieteikumā pamatot, ka ir izmantoti visi vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi vai arī tādu nav.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka viņam neesot iespēju aizstāvēt savas pamattiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Proti, noteikumu Nr. 13 18. punkts paredzot imperatīvu pienākumu iestādei piemērot sankcijas. Savukārt Pieteikuma iesniedzējam neesot iespēju ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vērsties pret tām.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka konstitucionālā sūdzība galvenokārt ir subsidiārs (papildu) personas pamattiesību aizsardzības mehānisms gadījumos, kad ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem nav iespējams novērst pamattiesību aizskārumu (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 26. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2006-38-03 8.1. punktu*). Satversmes tiesas likumā ietvertā subsidiaritātes principa mērķis ir panākt, lai tiesa, izskatot lietu pēc būtības, visupirms izmantotu tās rīcībā esošās tiesību piemērošanas un interpretācijas metodes Satversmei atbilstoša rezultāta sasniegšanai. Subsidiaritātes princips prasa izsmelt reālās un efektīvās iespējas aizstāvēt aizskartās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 19. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-71-01 14. punktu*).

Kā Satversmes tiesas kolēģija secinājusi šā lēmuma 8.2. punktā, Pieteikuma iesniedzējs nav pamatojis, ka apstrīdētās normas liegtu Pieteikuma iesniedzējam pieeju tiesai, proti, ka šīs normas liegtu tiesai izvērtēt finanšu iestādes rīcību, piemērojot sankcijas privāttiesiskajās attiecībās starp finanšu iestādi un klientu. Līdz ar to konkrētajā gadījumā Pieteikuma iesniedzējam ir pieejami vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi aizstāvēt savas pamattiesības civiltiesiskā kārtībā, taču Pieteikuma iesniedzējs šo mehānismu nav izmantojis.

Līdz ar to pieteikums daļā par Sankciju likuma 2. panta pirmās daļas un 13. panta ceturtais daļas 4. un 5. punkta atbilstību Satversmes 2. un 105. pantam, noteikumu Nr. 13 18. punkta atbilstību Satversmes 2., 64. un 105. pantam un noteikumu Nr. 13 18.¹ un 18.³ punkta atbilstību Satversmes 64. un 105. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [...] pieteikuma (pieteikums Nr. 72/2020).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

S. Osipova